List 44. **NOVICE** Tečaj XXXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 4. novembra 1874.

Obseg: Važen korák o zboljšanji živinoreje v Avstriji. — Postava od 26. septembra 1874, veljavna za Kranjsko, s ktero se razpisuje cestni policijski red javnih nedržavnih (necesarskih) cest. — Zapisnik 31. odborove skupščine slovenske Matice 9. oktobra 1874 leta. — Pobirki iz knjig, pa „sine ira et studio". — Čedalje več dela, čedalje več plačila: to je avtonomija naših županij! — Iz deželnih zborov. — Iz sodnijskega življenja. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Važen korák o zboljšanji živinoreje v Avstriji.

Iz Gorice 1. novembra.

Naznanite drage „Novice" tudi živinorejcem slovenskih pokrajin veselo novico, da je c. k. ministerstvo kmetijstva sklenilo, resno poprijeti se zboljševanja živinoreje sploh v Avstriji. Res je že ministerstvo dokaj denarne podpore podelilo kmetijskim družbam za pospeševanje živinoreje, in ne moremo tajiti, da ne bi se spoznal že sedaj kaki vspeh požlahnevanja goveje živine. Vsem tem pa je ministerstvo, posvetovaje se z odličnimi živinorejci sprevidilo, da celemu delu požlahnevanja pomanjkuje prave podlage, to je določnega načrta postopanja. Zato je zbralo najodličnejše profesorje kmetijstva na Dunaji, kakor dr. Wilkens-a, vladnega svetovalca prof. Hecke-ta, prof. dr. Moser-ja, vse iz visoke šole kmetijske na Dunaji, prof. živinozdravniške šole Bruckmüller-ja itd. v posebni dogovor. Ta zbor je sklenil, da se ima napraviti glavno delo, v katerem imajo biti popisana vsa goveja plemena cele Avstrije. Na podlagi znanstvenega preiskovanja raznih govejih plemen bo mogoče stalno spoznati in pozvedeti vrednost naše avstrijske živine in določiti, s kakošnim plemenom se ima požlahnevati to ali uno domače pleme. Za vse južne dežele je visoko c. k. ministerstvo kmetijstva hotelo izročiti znanstvena preiskovanja govedoreje gosp. Povšetu, ki pa ni mogel sprejeti mu ponujenega posla, ker bi moral popustiti sedanjo učiteljsko službo. Po dogovoru z visokim ministerstvom je sedaj vendar gosp. Povše prevzel deželo Goriško, Gradiščansko in okolico Tržaško. Nadjamo se, da bo vstregel željam ministerstva, da prevzame po dovršenih znanstvenih študijah govedoreje na Goriškem, tudi vsaj Kranjsko, če že tudi ne Istrije in Dalmacije, kar ministerstvo želi. Res smemo biti Slovenci ponosni, da imamo tako vrlega rojaka v naši sredini, kateremu ministerstvo zaupljivo izročuje tako velevažni znanstveni posel, in kolikor mi poznamo njega, zagotovljeni smemo biti, da je on pravi mož, ki bo znal ministerstvu povedati, kaj pomanjkuje naši govedoreji in kako da se ima požlahniti.

Kot velik prijatelj živinoreje in prepričan o veliki važnosti govedoreje se nadejam boljše prihodnosti v tej prevažni stroki gospodarstva, ker imenovalo je ministerstvo za druge glavne pokrajine cesarstva odlične možake, kakor na pr. prof. Kaltenegger-ja, katerega poznamo kot izvrstnega strokovnjaka v živinoreji iz Altenburške kmetijske akademije in druzih njegovih znanstvenih spisov.

Postava od 26. septembra 1874,

veljavna za Kranjsko,

s katero se razpisuje cestni policijski red javnih nedržavnih (necesarskih) cest.

I. Določila, kako je odvračati cestne pokvarbe.

§. 1. Kedar se ali nalašč ali zaradi pomanjkanja dolžne skrbljivosti pokvari cesta sama ali pokvarijo k cesti spadajoče stvarí, kakor so: pocestni banketi, zidani parapeti in podporni zidovi, odrivači, držaji, koli, zasajeni zato, da bi se z njimi odvrnila kaka nesreča, potem: sopôtnice (kanali), mostovi, obcestna rovíšča, miljski kazálniki, cestne roke, snežni drogovi, razdelilni koli, deske z imenom kacega sešča in svarilne deske, cestarske ali mitne hiše s tarifnimi in prepovednimi deskami vred, spadajočimi k tem hišam, drevoredno drevje, na cesti ali ob cesti zasajeno, in leseni koli itd., tedaj se vselej take vrste pokvarba, ako ne spada pod občni kazenski zakon, imenuje prestopek čez cestno policijo, ter kaznuje se po §. 27. tega zakona. Poleg tega je krivec tudi dolžan povrniti storjeno kvaro (škodo).

§. 2. Prepovedano je, živino pasti na pocestnih banketih, njenih obronkih in obcestnih roviščih, ter nikdo ne sme samovoljno rabiti ondod rastoče trave.

§. 3. Obcestna rovišča, preko katerih kolovozniki na kakošno cesto ali vozni potje držé k zemljiščem ali k poslopjem, naj se ali premosté ali žlebu podobno potlakajo ob trošku tistih, ki so dolžni vzdržavati dotični kolovoznik, in oziroma ob trošku dotičnih gospodarjev, katerih so zemljišča ali poslopja.

Vsacemu je prepovedano, voziti čez obcestna rovišča, ako niso premoščena ali potlakana.

Premostiti ali potlakati jih je treba vse na tanko tako, kakor ukaže cestna uprava, in držati se je potrebnega prečnega prekroja (profila).

§. 4. Ceste, katere držé skozi gozd ali po tleh, kodar poprejšnji gozd na novo raste, ali kodar se gozd zdaj prvič izpodreja, treba, da imajo na vsako stran vnanjega rovišča praviloma po dva sežnja na široko svetlobe.

Ako bi se zahtevala drugačna svetlobna širjava, naj se ob vsacem slučaji posebno o tem komisijonalno razpravlja ter k razpravi pokličejo vsi, katerim more kaj do tega biti, in ako bi se dogovor ne mogel z lepimi besedami dognati, potem naj to stvar politično oblastvo razsodi.

§. 5. Plotovi in seče naj praviloma bliže ne stojé nego li pol sežnja daleč od vnanjega robú obcestnega rovišča, ter največ visokosti smejo imeti po 4 čevlje.

Seče niso dovoljene ob tacih cestiščah, koder sneg rad zameta.

§. 6. K okrajnim cestam se čez en seženj blizu vnanjega robú obcestnega rovišča ne sme staviti nobeno novo poslopje, prezidovanje ali prizidek, nobeden zid ter nikakoršno oplotje, in ako bi se pokazali posebnega ozira vredni vzroki, smejo se izimki dovoliti samo tedaj, če je poprej dobljena privolitev političnega oblastva in tistih organov, katerim je izročena cestna uprava.

Te organe je pri tacih stavbah treba privezati k ogledu, kateri naj se vrší na samem mestu.

§. 7. Porabljavati cestišče, pocestne bankete, obcestna rovišča in mostove, tja kopičiti gnoj in drugo nesnago, tja skladati drva, zidarsko kamenje, pesek, prst in grámos (šuto) ali po polji nabrano kamenje, drva z bregov spuščati na cestišče, tja navračati strešno kapnico in druge tekočine, ter sneg, po strehah ali pred samimi hišami in po dvoriščih ležeč voziti na cestišče, na pocestne bankete in mostove, gnojnico iz hlevov navračati na cesto ali v obcestna rovišča, in cesti sploh jemati širjavo, ter še posebno jo prioravati, odtočna rovišča z jezovi pregrajati ali jih zablátiti, — vse to je prepovedano, in prerediti je, da se odpravijo vse take nerednosti, in ako je treba, da se v poprejšnje bitje vse zopet popravi ob troških tistega, kdor je to zakrivil.

§. 8. Po cesti na vlak voziti drevesa, hlode in druge take stvarí, katere cestišču delajo kvaro, vse to je prepovedano, razen kedar je sanénec.

§. 9. Prepovedano je, hitro voziti po lesenih mostovih.

§. 10. Praviloma naj vsak voz ima cokljo.

V pridržavanje koles smejo biti samo cokle ali drsníki (žlajfi), in ti samo tako, da se kolesom ne zapre vsa vrtečnost.

Zavornice ali zapenjači se ne smejo nikoli rabiti, a zavórne (ledne) verige samo tedaj, kedar je žledíca.

§. 11. Vsi nakladni vozovi, kateri služijo v obrtni prevoz, treba, da brez ozira na težo naloženega blaga, ako jim je napreženih več nego li dva konja, imajo konči (vsaj) po štiri palce široka platišča, in to določilo dobode moč dve leti po razglasu tega zakona.

Priprežni konji, na večih klancih ali ob vremenskih nezgodah najeti se ne štejejo k pravilni upregi.

Določilo o širokejših platiščih se ne razteza na vozove domačega gospodarstva.

§. 12. Ploskev kolesnega okova pri vozéh vsake vrste naj bode napravljena brez vzbóknenih, okroglo napetih poviškov ter brez venkaj moléčih žrebljev in vreteničnih (šravfovih) glav. (Dal. prih.)

Znanstvene stvari.

Zapisnik

31. odborove skupščine slovenske Matice

9. oktobra 1874. leta.

Ko so se bili zbrali gg. odborniki: dr. J. Bleiweis, Šolar, dr. Vončina, Marn, Žakelj, Praprotnik, Močnik, Vavrů, dr. Strbenec, dr. Poklukar, Vilhar, Sovan in Tušek, je odprl prvosednik g. dr. Costa skupščino ter najpoprej naznanil, da se je dr. Razlag odpovedal odborništvu in da je mesto njega stopil v odbor profesor Žolgar, ki je bil dobil pri občnem zboru za izvoljenimi odborniki največ glasov. Odbornika g. Parapat in g. Majciger naznanjata, da jima ni mogoče v skupščino priti. — Zapisnik 30. skupščine se brez opazke potrdi.

Prvosednik bere prošnjo šole v sv. Vidu pri Brdu, naj bi jej Matica kaj svojih knjig podarila. Razgovarjajo se o tem dr. Costa, Močnik, dr. Poklukar in Šolar. Dr. Poklukar svetuje, naj se jej pošljejo vse po Matici izdane knjige, ako šolska knjižnica pristopi k Matici kot letnik. Ta predlog se je tudi sprejel. Nadalje pové prvosednik, da je Matica dobila iz Dunaja pohvalno pismo od lanske svetske razstave.

Potem se je prešlo na dnevni red.

1. K otvorenju vseučilišča v Zagrebu gredó gg. prvosednik dr. Costa in nekateri odborniki na lastne stroške, da zastopajo tam Matico, in to z adreso, katero bo g. prvosednik sam sostavil.

2. Odbor je sklenil prihodnje leto nadaljevati Atlant, ter izdati Škandinavijo, Britanijo in Francosko.

3. Schödler se letos ne more dovršiti, ker so nam podobe prekasno prišle iz Brunšvika. Njegova botanika (prevod Tuškov) in zoologija (prevod Erjavčev) se boste izdali leta 1875.

4. Kersnikovo Avstrijsko povestnico so presojevali trije strokovnjaki. Gospod pisatelj je nekoliko prenaredil rokopis po željah gospodov presojevalcev, ter g. prvosednik svetuje, naj ga Matica sprejme. Odbor ga tudi soglasno sprejme. Ta povestnica se bo izdala za 1875. leto.

5. Za dr. Šubičev spis „o telegrafiji“ se bo iskal lesorezec, ki bi podobe napravil. Če se bo mogel dobiti in če ne bo predrag, se bo spis tiskal v letopisu 1875. leta v tem slučaju, ako bo gospod pisatelj hotel zadovoljevati se z nagrado 33 gold. za tiskano pôlo tako, da se odštejejo od tega plačila stroški za podobe.

5. Odbor je sklenil zaostalo letnino iztirjati, in sicer najpoprej po časnikih opomniti tiste, ki še niso plačali, da naj plačajo.

6. Gosp. prvosednik naznanja, da je v odborovem imenu prevzel Cafovo zapuščino.

7. Proračun za 1875. leto se napravi.

8. Gosp. Križnik v Motniku prosi kaj nagrade za nabiranje narodnega blaga. Dosodi se mu v to imé 30 gold.

9. Tajnik naznanja, kaj in kako misli občnemu zboru poročati, ter med drugim tudi pové, da je od 4. marca 1874 pristopilo 90 novih letnikov in 2 ustanovnika. Odbor pritrdi njegovemu poročilu, ter ker ni nobenega predloga več, končá g. prvosednik sejo.

Slovstvene stvari.

Pobirki iz knjig, pa „sine ira et studio.“

Te dni smo dobili v roke Primorskega slov. zakonika XVIII. izdatek, kateri pod št. 21 obsega razglas Tržaškega mestodrštva*) o podporščinah (subvencijah)

*) Pri tem izrazu utegne kdo otresti z glavo; ali naj nam pové boljega. Za „Statthalter“ locumtenens reči: namestnik — tó ne gre, ker namestnik je „Stellvertreter“, namestništvo toraj „Stellvertreterschaft“. In če kdo za „Statthalter“ vzame besedo: namestnik, kako poreče: „der Stellvertreter des Statthalters?“ Vsaj ne namestnikov namestnik! Tudi s pristavkom: cesarjev na-

namenjenih gospodarjem žebcev plemenjakov (pastuhov). Odlikuje se pa ta prevod s tako neznano slovenščino, da bi nam, primaruha! res bil mojster, kdor bi iz njega rekonstruiral nemški izvirnik. Da bodo čitatelji mogli sami soditi, naj se tukaj ponatisne nekoliko vrstic iz tega razglasa: „gledé podpiranja zasebnih plemenskih žrebcev. Ker je Primorska deželna komisija v zadevah konjske reje spoznala, da je mogoče polagoma izpeljati tudi na Primorskem ona od c. k. ministerstva za poljedelstvo določena pravila o podpiranji zasebnih plemskih žrebcev tako dajo se gledé ravnanja pri tem opazujočega sledeča pravila na znanje:

1. Podpiravni zasebni plemski žrebec mora vsled izvrševavnega predpisa 3. februarija 1866 biti spoznan za posebno sposobnega za rejo.

2. On je moral za vsaki primerljaj posebej od deželne komisije določeno število kobil založiti.

3. Posestniki žrebcev, kateri prosijo za podporo, naj položijo deželni komisiji redno vodjeni zaznamek zaloge.

5. Posestnik žrebcev mora dokazati, da je bil podpiraven žrebec enkrat pred in dvakrat med pretečeno založeno dobo temeljito zdraviteljsko pregledan od k temu pooblaščenega zdravnika ali pri pomanjkanji tacega od preskušenega živinozdravnega kovača.

6. Že podpirani žrebec zamore v koj prihodnjem letu še le takrat s podporo zopet podeljen biti, ako je njegova rodovitost s primernim številom in dobroto od njega v proteklem letu zarojenih žreb zavarovana.

8. Podpiranega žrebca se zamore še le eno leto po prejeti podpori prosto prodati. Da se bode ta-le določba na tanko izpolnjevala, kajti ako ne nastane dolžnost povrniti prijeto podporo, mora posestnik žrebca po podpisanem protipisu po izgledu tukaj priloženega obrazca izreči, da se na to zaveže.“

Čitaje tako kolobocijo človek res ne vé, bi li se bolj čudil temu, da se pri Tržaškem mestodrštvu takim, slovenskemu ljudstvu po vsem Primorskem in Goriškem namenjenim razglasom pripisuje tako mala važnost, da jih noben zvedenec pred natisom ne pogleda, ali pa temu, da se najde človek, ki si, tako pičlo znajóč slovenski jezik, upa in drzne, poslovenjevanje uradnih razglasov prevzeti in to najbrže za denar.

Tudi ostala slovenska deželna zakonika, kranjski namreč in štajarski, nista pisana prav v vzorni slovenščini, a trditi se ne more, da nista za nobeno rabo.

Vendar bi pisatelja Kranjskega zakonika smeli upozoriti na to, da se nemška konštrukcija, na priliko „der Schein ist zu unterfertigen“, in pa „die Scheine sind zu unterfertigen“, sicer dobro poslovenjuje tudi s pomožnim glagolom: **je**, samo da mora predmet vsegdar stati v 4. padeži (kakor da je izpuščena beseda: treba), torej: list je podpisati, pa tudi: liste je podpisati, a ne: listi **so** podpisati, kakor stojí na priliko v V. kosu Kranjskega zakonika 1874 v §. 16 na strani 24: Vsi znani posestniki so posebno povabiti (namesto: Vse — posestnike je posebno povabiti) itd.

S kraja v misel vzeti razglas Tržaškega ministerstva pa je bilo tem laglje mogoče prestaviti nekoliko bolje, ker ima o istem predmetu tudi na Dunaji izhajajoči slovenski državni zakonik veči razpis, ki so ga nedavno „Novice“ priobčile.

Ali kdo se pri nas zmeni za slovenski prevod državnega zakonika! In vendar bi vsak pisatelj, hoteč obdelavati predmet, o katerem tudi državni zakonik govorí, zlasti pa razlagavec kake državne postave, moral pogledati v omenjeni slovenski zakonik, ne samo, ker je po pregovoru: Več očí več vidi, pametno ozreti se na to, kar je drugih ljudí trud na dan spravil, nego še več za to, ker — če hočemo kdaj vvesti edinost in doslednost v terminologijo, — vsaj ne smemo prezirati uradne prestave zakonov in ukazov.

Družbe sv. Mohora „Koledar“ za 1875 na pr. obsega sestavček: Dve novi postavi, katerega pisatelj (dr. Sernec) slov. prevoda iz drž. zak. ni porabil, kajti govoreč o opominjalnem postopanji nemški izraz „Widerspruch“ namesto po uradnem prevodu: upor imenuje „kljubovanje“, kar se ne dá opravičiti ni z jezikoznanskega ni s pravoslovnega stališča, prvo ne, ker kljubovati je grda iz ironičnega „zulieb“ (kljubu) izvedena beseda za „trotzen“, drugo ne, ker bi postava, ako bi toženčev odgovor na plačilni nalog imenovala kljubovanje, potegnila že a priori s tožnikom. Bolje je torej že: upor, upreti se.

Niti drug sestavek v istem „koledarji“ o novi meri in vagi se ne vjemlje z uradnim državnim zakonikom, v katerem najdeš dokaj o ti stvari, sosebno pa debeli meroizkusni red (Aichordnung) s premnogimi novimi izrazi; kajti v tem sestavku se brez doslednosti piše tù: santimeter (po franc.), tam pa: decimeter (po nem.) namesto doslednega: centimeter, decimeter itd.

Politične stvari.

Čedalje več dela, čedalje več plačila: to je avtonomija naših županij!

Ker je ravno končani deželni zbor Kranjski pretresoval tudi vprašanje, bi li bile za naše dežele primerne in koristne tako imenovane vélike občine, in se izrekel zoper napravo takih občin, se tudi nam prilično zdi o tej reči izreči svojo misel.

Po novi občinski postavi je izročenih občinam mnogo opravil, katera so prej spadala v področje političnih uradov, tako na pr. skrb za varnost blaga in ljudí, za ceste, za šole; celó za to naj bi občine skrbele, kar spada v področje zdravnikov. Po tem takem bi moral župan, da bi bil vsemu temu kos, biti jurist, inženir, šolnik, zdravnik in Bog vé, kaj še vse, in c. kr. politične uradnije bi bile skoro odveč, ker bi kmalo ne imele druzega opravka, ko nabirati vojake in razpuščati sitna, neprileżna jim društva. S tem pa, da so c. kr. politične uradnije oddale taka najsitnejša posla občinskim uradom, so jim naložila tudi veče stroške; nasledki v tem obziru so se že pokazali, kajti občine prosijo druga za drugo za dovoljenje novih občinskih priklad na splošne davke. Niže-avstrijanski deželni predsednik Konrad je pri taki priliki opominjal deželni zbor, naj se ne prenagli pri dovoljenji občinskega davka, kajti primerilo bi se, da bi občine popolnoma obnemogle in prav po preveliki avtonomiji na kant prišle.

Teh misli nismo samo mi, marveč vsi pametni ljudje, kateri se v to reč le količkaj zamislijo. Čujmo, kaj je pisala Dunajska „Reform“ v tej zadevi!

„Če se pod svitom svobodnosti – piše „Reform“ — občinam nakladajo trudapolna in draga opravila, ki presegajo njihove duševne zmožnosti in moči in po katerih, ako jih opravljajo, v svojem lastnem gospodarstvu pridejo na kant, se bo po taki svobodnosti ali samostalnosti občin tudi država sama tirala do pogube... Vendar so tudi vladni krogi slednjič že prišli do spoznanja, da se pod sedanjo sistemo od občin zahtevajo reči, ki deloma nasprotujejo njihovemu prepričanju in čutstvu

*

---

mestnik“ ni nič pomagano, ker to je tudi samo: „Stellvertreter des Kaisers“, ter ni zadet pojem: „Statthalter“. Beseda mestodržec (v češkem jeziku od davna místodržitel) ni proti slovnici niti neprijetnejša ušesu nego že stara: samodržec.

in katere splošno z najboljšo voljo le površno, deloma celó nikakor ne morejo spolniti.

To spoznanje vlade se je v nekaterih deželnih zborih, posebno očividno pa v Doljno-avstrijanskem pokazala, ker so deželni načelniki poslance resno svarili, naj občinam ne dovoljujejo čedalje večih in le večih priklad, ker jih občani ne morejo plačevati. Da je ta beseda resnična, o tem pač nihče dvomiti ne more, ker tudi deželni zbori sami sklepajo čedalje veče doklade na davke za deželne potrebe in ker tudi državni zbor tirjatev države ni znižal, marveč jih le še povikšal. Deželni načelniki so res le povedali to, kar misli in silno želi prebivalstvo. — Privržencem zdaj vladajoče stranke pa se je to svarilo zdelo znamenje nazadnjaštva (reakcije) in njihovi časniki so tudi v tem smislu pisarili, da namreč ta reakcija meri na svobodnost občin, kateri bo sledila potem splošna reakcija proti vsaki svobodi sploh. Reakcija zoper svobodo, dolgove delati, bila bi občinam gotovo dobro došla."

Dopis iz Dunaja v „Augsb. Allg. Ztg." pravi, da se za gotovo sliši: Le en glas je v vladnih krogih o tem, da se mora v občinskih rečéh, zlasti kar se tiče manjših občin, marsikaj spremeniti, ter da se občinska avtonomija tako, kakor je zdaj, ne more zdržati.

Ti glasovi o naši občinski avtonomiji potrdijo gotovo našo misel in ta je: da so pri nas mogoče le male občine.

Ugovarjalo se nam bo morda, da ne bo najti potem toliko za župane sposobnih mož, kolikor bi jih bilo treba, ako se razkosajo veče občine in naredé manjše. Mogoče, da takih mož, ki bi bili juristi, inženirji, šolski učenjaki in zdravniki, res ne bo dobiti za župane, ker jih tudi ni; al tega, kar se je zdaj naložilo občinam, je veliko preveč, tega ne zmaga noben župan in nobena občina, da ne bi bilo nobenih pritožeb. Naj se dá občinam nekoliko manj avtonomije, potem se tudi ne bo manjkalo možakov, ki bodo popolnoma zmožni opravljati posla županov.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

II.

Poštarica na Prelazu.

(Dalje.)

Pretekó dnevi, preteče teden, a ni ga še najmanjšega sledú. Žandarja, ki sta opazovala hišo, nista zapazila nič posebnega. Mati se je jokala po hčeri, kedar je bilo govorjenje o nji, ekspeditor pa je živel kakor prej, pokazal se malokomu. Tudi drugi žandarji niso našli nobenega sledú. Čez štirinajst dni sem bil tako daleč, kakor prvi dan, ne bilko bliže. Ves moj trud, pisanje do sosednih sodnij, izpraševanje, vse to je bilo popolnoma brez vspeha in jaz sem sam že jel obupovati zarad ugodnega vspeha.

Ves zamišljen sedim nekega dne v pisarnici, prebiraje zapisnike izpovedeb prič, katere sem zaslišal, kar stopi k meni predstojnik sodnije s pismom v roki, katero podá meni. Bil je dopis neke sodnije iz Ruskega do naše sodnije, priložen mu testamentu podoben list, ki se je tako-le glasil:

„Jaz Ivan Reisse zapuščam vse svoje premoženje svoji hčeri Dori, ki je pri moji sestri Karolini, omoženi Klepke, poštarici na Prelazu. Če bi bila pa hči moja, kar mi ni znano, že umrla, je dedič moja sestra, omenjena Karolina Klepke."

Sodnijsko pismo stavi do naše sodnije vprašanje, je li ta Dora Reisse še tù in živa, in če ne, ali je sestra Ivana Reisse-a še tu, oziroma, ali je sodniji naši znano, kje zdaj biva, da bi se ji izročila dedšina 12000 rubljev, katere je ranjki zapustil.

„Kdaj je došlo to pismo sodniji?" prašam predstojnika naglo.

„Danes, ravnokar! Zadej stoji dan in številka vpisa."

„Čudno! Oddana je že pred mesecem dni. Po kateri poti je prišla?"

„Čez Prusko! Na zavitku je vtisnjenih več pruskih poštnih štempljev."

„Tedaj tudi čez Prelaz?" vprašam naglo.

„Mogoče! Avstrijskih poštnih štempljev ni na zavitku, menda se je poštarjem črnila škoda zdelo," pravi predstojnik smehljaje se in pristavi: „Čemu se brigate za pot, po kateri je prišlo pismo? Saj so tudi naše pošte počasne, ne le Ruske. Dedšina pa poštarici ne bo odšla."

„Jaz imam o tem pismu svoje misli, zato ga bom pridjal preiskovalnim zapisnikom," odgovorim jaz.

„Mislite, da vam bo za rabo?"

„Nadjam se, da imam ključ vse preiskave zdaj v rokah," odgovorim jaz nekoliko ponosno.

Predstojnik odide, jaz pa se odpeljem s sodnijskim pisarjem in preoblečenim bričem naravnost na Prelaz. V žandarmerijski kosarni pustim povelje, da imata brž dva ali trije možje za nami priti. Naš nenadni prihod je poštarico vidno osupnil, tega ni mogla popolnoma skriti. Brž se umakne iz praga in hoče smukniti v sobo, v kateri je bil navadno ekspeditor, pa jaz, urnejši od nje, brž stopim med njo in vrata in mignem briču, da zastavi vrata poštne pisarnice, potem pa peljem poštarico v zgorenjo sobo ter jej razodenem, da jo bom prosil nekaterih pojasnil v zadevi preiskave.

„O, kar vem, vse vam bom rada povedala," mi zagotovi, „al najprej dovolite, da vam prinesem kaj na mizo." In smukniti hoče iz sobe.

„Ne zdaj," pa jo vstavim jaz, „pozneje! Zdaj prosim, odgovarjajte mi! Ali nimate vi brata na Ruskem?"

„Imela sem ga, Bog mu daj večni mir!"

„Imela? Tedaj je že umrl?" prašam jaz in jo strogo pogledam.

Poštarica spremení barvo, pa se hitro zopet popravi.

„No, če bi bil še živ, bi se gotovo o njem še kaj slišalo, zato mora že na unem svetu biti."

„Ali vam je znano, je bil premožen ali ne?"

„O, da, premožen je bil," odgovorí poštarica naglo.

„Kaj je bil na Ruskem?"

„Menda trgovec; jaz tega ne vem natanko."

„Kako, da je imel svojo hčer pri vas? Ali je bila Dora njegova hči, ki ste jo vi za svojo razglašali?"

„Za svojo, se vé da," odgovori poštarica naglo, „kako pa! Če jo je oče popustil, kakor riba zalego, ko je pobegnil od doma, in sem jo jaz za svojo vzela, ali je nisem smela po vsem tem imenovati svoje hčere, he?"

„Mirno, mirno!" vgovarjam jaz, „odgovarjajte mi na vprašanja. Vi ste toraj vsakemu rekli in ljudje so tudi sploh mislili, da je Dora vaša hči?"

„Se vé da! Kaj bom vsakemu človeku na nos obešala, da je imela tako malopridnega očeta?"

„Če bi bil toraj vaš brat umrl, bi bila njegova hči dedič njegov?"

„I kaj pa da!"

„In zdaj, ko je več ni?"

To prašaje vprém svoje oči v poštarico, ko da bi ji hotel pogledati do srca; a ona umakne oči, in jih

zakrije v robec ter odgovorí z glasom tužnosti, ki jej pa ne prihaja iz srca:

„Oh, da, res je ni več! Moj Bog!“ in se skuša ihteti, kar jej pa ne gre prav. Jaz zopet pričnem:

„Zdaj, ko je ni več, bi dediščina brata vam pripadla? Ako bi pa Dora še živela, bi vi ne dobili nič?“

To vprašanje jo spravi vidno v zadrego. Najprvo me jezno pogleda, potem pa, ko da bi se zopet zavedala, da je v nevarnosti, se jame zopet ihteti. Jaz sem bil prepričan, da imam pred sabo hudodelnico, zlasti ko se pri mojih besedah: „Vam je moglo na tem ležeče biti, da se Dora iz poti spravi, zato letí na vas sum, da ste vsaj vedeli za to hudobijo, če že druzega ne“, — zgrudi na tla in vsaj na videz pride ob zavednost. Jaz jo pustim v sobi, ter pokličem deklo, da ji pomaga, če bi bilo treba; ob enem pa postavim enega med tem došlih žandarjev pred vrata izbe s poveljem, da mi poštarice ne spustí iz sobe. (Dal. prih.)

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

10. seja 13. oktobra. (Konec.) — Računski sklep zemljišno-odveznega zaklada za leto 1873 potrdil se je brez razgovora (dohodki 678.693 gold. 68½ kr., stroški 737.606 gold. 24½ kr., blagajniški ostanek 31.087 gold. 44 kr., aktivni zaostanki 7,047.533 gold. 64 kr., pasivni zaostanki 8,868.867 gold. 6½ kr., toraj konečni pasivum 1,821.333 gold. 42½ kr.). — Sprejel se je tudi proračun istega zaklada za leto 1875, namreč potrebščina 633.580 gold., zaklada 633.580 gold.; v zakladi je deželni donesek proračunjen z 230.540 gold., da se ta pokrije, je deželni zbor priklade sklenil, kakor lansko leto, namreč 20% priklade na direktne davke, in 10% priklade na vžitnino od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesa.

Konečno je dr. Poklukar s 15 družniki izročil sledečo interpelacijo do c. k. vlade:

„Oddal sem dne 26. septembra t. l. zvečer krog ½ 12. ure na tukajšnjem kolodvoru južne železnice 9 pisem v enakih zavitkih, z enako pisavo v napisih in vseh dobro zapečatenih. — Izmed teh pisem je tukaj priloženo razpečateno došlo postaji Otok poleg Radoljice, kar kaže uradno potrdilo in uradni pečat; vidi se pa tudi po slabo prilepljenem delu zavitka, da je bilo pismo namenoma odprto na poti od oddaje do zadnje postaje. — Ni prvič, da se je taka pripetila mojim pismom, ali da so bila zgubljena, in enako mi potrjujejo znanci o svojih oddanih ali sprejetih pismih. — Vse to in okoliščine povedane dogodbe nehoté zbujajo spomin na tako zvani „črni kabinet“. — Gledé na to, da oddano pismo od prve do zadnje postaje le po uradnih rokah teče, in da ima slučajno poškodovanje redno tudi znamenje slučajnosti, človeka pri najboljši veri na splošno veljavo in nedotakljivost poštno, sum obhaja, da bi znala tudi med poštnimi organi roka biti, katera namenoma prestopa postavo za varnost tajnosti pisem.

Zato prašajo podpisani: ali hoče c. k. vlada povedano pogodbo ostro preiskati in sploh paziti, da se postava za varnost tajnosti pisem ne žali.

Dr. Poklukar. Dr. Costa. Jugovic. Tavčar. Obreza. Kotnik. Schaffer. Kozler. Kramer. Pakiž. M. Lavrenčič. Murnik. Horak. Dr. Bleiweis. Karol Rudež. Dr. Zarnik.

11. seja dné 15. oktobra. — Vitez Langer poroča o peticiji učiteljskega shoda o pravici krajnih šolskih svétov, predlagati kandidate za učiteljske službe; v daljem govoru govornik prav dobro vtemeljuje, da prošnja v ničem ni opravičena ter v imenu šolskega odseka nasvetuje, da naj se prošnja ne vsliši.

Dr. Bleiweisu se nasvèt učiteljskega shoda dozdeva nevaren in zoperustaven; da je učiteljski shod, ki se je vršil pod vodstvom Pirker-jevim prišel do tega nasvèta, vzrok sta §§. 3. in 19. postave gledé šolskega nadzorstva; tamkej je izrečeno, da v okrajnem in v krajnem šolskem svetu imajo tudi cerkveni zastopniki besedo in ti so liberalnim učiteljem trn v pêti; konečno je govornik priporočal predlog šolskega odseka.

Dr. pl. Schrey, se vé, pa je temu predlogu ugovarjal, očital je šolskemu odseku, da stvar ni dobro pretresoval, da je prošnja opravičena (v čem neki?) in je zahteval, da naj se prošnja izročí deželnemu odboru v prevdarek in poročanje, kedar se deželni zbor zopet prične, toda ta predlog ni obveljal.

Dr. Costa v daljem govoru spodbija Schrey-a, ki je izrekel: „Die Landeslehrerconferenz hat eine furchtbare Schulfinsterniss constatirt.“ Res je tako, zakliče govornik, toda v drugem pomenu, kakor si ga je predgovornik mislil. Obžalovati se mora, da so učitelji izvolili take zastopnike, da se je stvar tako rešila. Deželni shod učiteljev nima druzega obravnavati, nego pedagogične reči, in bolje bi bil storil, se po tem ravnati, kakor da je vse drugačne stvari sklepal, da je krajne šolske svete v peticiji napadal tako neopravičeno; kajti ni ga prinesel enega dokaza, da je istinito tako, kakor popisuje prošnja. Gosp. pl. Schrey pravi, da so te pomanjkljivosti obče znane; če on misli, da je vse obče znano in resnično, kar pišeta „Laibacher Tagblatt“ in „Schulzeitung“ (veselost na levi), potem ima prav. Al govornik misli, da to ne zadostuje, ampak da je treba dokazov, če se stopi pred postavodajstvo s tožbami zoper zastope, ki so nastavljeni po postavi. Gosp. pl. dr. Schrey pravi dalje, učitelji morajo skušnje imeti, da tak ne gré dalje; al jaz sem ud deželnega šolskega sveta, pričujoč pri vsaki seji in moram reči, da dozdaj ni bilo še ovire zavolj tega, ker krajni šolski sveti predlagajo učitelje; jaz imam skušnjo, da ti sveti ne storé tega, kar Pirker hoče, al oni tudi niso zato postavljeni; predlagajo pa učitelje, katere poznajo za sposobne. Nasproti pa vem, da se hočejo včasih učitelji vsiliti, za katere občine ne marajo; znano mi je mesto na Kranjskem, kjer je krajni šolski svèt dvakrat odvrnil učitelja, ki se mu je hotel vsiliti, in predlagal druzega, ki ga potem imenovati je bil primoran deželni šolski svèt. Če se pa postava prenaredí tako, kakor je deželni shod učiteljev prosil, potem nimajo občine nič govoriti, ampak samo plačevati, in to ne gré, mislim; če so občine prevzele toliko žrtev, naj imajo tudi pravico, imenovati učitelja. Dr. pl. Schrey je rekel, zdaj se učitelji volijo „nach dem persönlichen Geschmack“; mislim, da bi se potem ravno tako godilo, razloček je le ta: sedaj se volijo „nach dem persönlichen Geschmacke der Ortsschulräthe“, potem bi se pa volili „nach dem persönlichen Geschmacke des Landesschulinspectors Pirker! (Deželni glavar preseka govorniku besedo, češ, da naj osobnosti opusti, toda dr. Costa nadaljuje:) Jaz sem neprijatelj osobnosti, čudim se pa, da se zadnjič ta opomba ni naredila, ko se je tako osobno govorilo zoper osebe, ki niso bile prav v nobeni dotiki s stvarjo; al zdaj je druga; Pirker je deželni šolski nadzornik, in jaz omenil nisem druzega, kakor da bi bil nasledek sklepa učiteljev ta, da bi Pirker potem imenoval vse učitelje na Kranjskem, — o Pirkerjevi osobnosti pa so mnenja različna.

Če je predgovornik rekel, nadaljuje dr. Costa, da so na Koroškem naredili tako postavo, je to istina, al razun Koroške se to zgodilo ni v nobeni drugi deželi;

počakajmo nasledke na Koroškem, bomo videli, al bodo zadovoljni ali ne. Govornik je toraj zavolj tega, ker ni enega dokaza, da bi ne bila sedanja postava v tem obziru koristna, ker ni enega dokaza, da bi krajni šolski svéti ne storili svoje dolžnosti, priporočal predlog šolskega odseka, katerega odsek ni površno, kakor dr. pl. Schrey trdi, ampak temeljito prevdarjal in sklenil enoglasno.

Pa še drugi vzrok je, zakaj da je govornik zoper premembo postave. Gospôda moja, povdarja, mi hočemo vendar le imeti in ohraniti svojo narodnost. Minister nauka je pač rekel, da noče germanizovati pri nas. Mogoče, da tega ne namerava, ampak da spoštuje postavo in da hoče, Slovenci naj se ohranijo; al druga je, kako se izvršuje postava. Une dni se nam je očitalo: „wir sind Deutschenfresser". Gospôda moja, to je smešno, očitati nam, če protestujemo zoper to, da se slovenščina odpravlja celó v ljudskih šolah in vriva nemščina. Al ministerstvo to vé ali ne, tega ne znam, al gotovo je to germanizovanje, in zoper to moramo protestirati odločno, zavoljo tega morajo naši učitelji neodvisni ostati od vlade in od deželnega šolskega svéta, zarad tega naj, kakor do sedaj, okrajni šolski svéti imenujejo učitelje. Drugače je samostojnost učiteljev popolnoma proč; germanizacija ima prosto pot, če so učitelji odvisni od deželnega šolskega inšpektorja Pirkerja. Jaz ne zaničujem nemškega jezika in nobeden naše stranke, kajti nikdo ne taji, da je nemščina za nekatere kroge potrebna. Bleiweisov „Sprachenzwangsgesetz", kakor so ga imenovali po vsem svetu, ne zahteva, da naj bi nemški jezik ne bil učni predmet, ampak odločno zahteva, da naj se domači sinovi na Kranjskem naučé popolnoma slovenski jezik, in da naj ostanejo zvesti sinovi svojega naroda. (Živa pohvala na levici.)

Vladni svétnik Hočevar, ki je v tej debati zastopal vlado, je imel prav sitno stališče, kajti jako nehvaležen predmet moral je zagovarjati. Napenjal je vse svoje moči, da bi koga previral, toda s kakim vspehom, razvidno je iz daljnega razgovora, v katerem so mu posamezni govorniki spodbili vsako točko. — Dr. Costu je Hočevar ugovarjal, da so se deželnega shoda vdeležili najboljši in najbolj izvedeni učitelji (?), da so zborovali brez vsakaterega vpliva (?!), da je Pirkerja vodila v tem shodu najstrogejša pravica in nepristranost (?) in da zasluge njegove hvalno pripoznava deželni šolski svèt (??) in više oblastnije (znabiti!); konečno je vladni zastopnik trdil, da se slovenščina ne odpravlja nikjer (?!!).

Na to mu dr. Costa odgovorí, da se je slovenščina odstranila iz realke, da je odpravljena iz učiteljske vadnice, da se je odrinila kot učni jezik v ljudski šoli v Postojni in da se to namerava tudi v Kamniku.

Potem dr. Zarnik zagovarja odsekov nasvèt, in dalje spodbija vladnega zastopnika. Učiteljski shod bi ne bil peticije poslal deželnemu zboru, če bi bil deželni šolski svèt v narodnih rokah; ker pa je to ravno narobe, ker je deželni šolski svèt po čisto nepostavnem potu prišel v roke vladne stranke, se je ta peticija naredila; tukaj zajec v grmu tičí! Kar se germanizacije tiče, govornik navaja nekoliko dokazov, rekši, da bode, akoravno je deželni glavar mislil, osobnosti spuščati, vendar-le imenoval šolskega nadzornika Pirkerja, ker se zdaj ni mogoče meniti o zraku; Pirker se ne napada kot privatna oseba, ampak kot načelnik našega šolstva. Na priliko je prišel Pirker v Cirknico in rekel učitelju, ali bi ne bilo mogoče, da bi se namestu slovenskega računati začelo nemški, da bi se reklo namestu „prištevati, odštevati" rajše „addiren, subtrahiren" itd., — tako se bodo učenci počasi privadili in stvar bo šla naprej (čujte! na levi); — dalje zagleda Pirker na steni slovenske karte, proč ž njimi, tega ne dopušča ministerstvo! Učitelj reče, da je to njegova lastnina, ki jo je šoli dal, da stene niso prazne, al nič ne pomaga proč! proč! — zdaj so stene prazne. (Čujte, čujte! na levici!) — Dalje navaja govornik, da je pod Metternichom veljal abecednik, iz katerega se je učilo „veja Ast, šilo Afte" itd., reklo se je takrat, da je to germanizatorno. Potem je bilo nekoliko napredka; a zdaj veljá zopet oni abecednik „veja Ast". — Ali je toraj to germanizacija ali ne? in to vse se je zgodilo za časom sedanjega šolskega nadzornika Pirkerja.

Vladnemu zastopniku Hočevarju, ki je trdil, da se je učiteljski shod izvrševal izvrstno, je govornik ta-le slučaj navedel. Vsi učitelji, predno so šli v konferenco, pogovorili so se, da nočejo postati c. kr. uradniki, ne od vlade odvisni, in če bo Pirker tudi kaj tacega nasvetoval, se mu bodo uprli; — al veste, ko so miši sklenile, da bodo zvonec navezali mački, se jim je to pokazilo (veselost med poslanci in na galeriji), — taka se je tudi učiteljem zgodila. Pirker pride in učitelji so enoglasno pritrdili njegovemu predlogu. (Nemir na desni.) Da, da! gospoda, jaz Vam to, če treba, sodnijsko dokažem. — Govornik nadaljuje, da ima Kranjski učiteljski „Lehrerverein" dandanes neomejeno moč nad vsemi učitelji in navaja zato še nekatere dokaze. Konečno izreče dr. Zarnik, da za odsekov predlog glasuje, ker je slovensko naše učiteljstvo naš beden „unsere Burg", in vsak, kdor bi ta beden izročil našim nasprotnikom, bi bil izdajalec našega naroda. Če pa učitelji žugajo, da popusté našo deželo, bi nasvetoval: Vas vse, kar vas je pri „Lehrervereinu", ako greste iz dežele, spremimo z vojaško godbo do meje, tam Vam damo popotnino in Vam rečemo: Wir wünschen Ihnen, meine Herren, viel Glück auf den Weg und ein schönes Wetter! (Živa pohvala.)

Zdaj se je Deschmann oglasil ter vlado zagovarjal in trdil, da ne germanizuje; udrihal je po slovenski literaturi, češ, da le „Lumpacius vagabundus" in take rečí prestavlja iz nemškega; zagovarjal je šolskega nadzornika Pirkerja, zagotovljal je celó, čujte! da se Nemci za naš narod prav nič ne brigajo (!!) in tako dalje v obširnem govoru.

Dr. Zarnik mu odgovarja: Če je g. Deschmann rekel, da sem učiteljstvo insultiral, bodem imena navajal učiteljev; pa nahajajo se med njimi možje, ki so nekdaj peli slava Slavjanom, kakor g. Deschmann, se vé da bolj v prozi ne tako poetično kakor Deschmann. Če g. Deschmann očita, da Slovenci prestavljajo Lumpaci Vagabunda, kaj pa Nemci? Frou Frou in druga enaka francoska dela, pa zato nobeden ne trdi, da s tem bode nemški narod franceziran. Ker je g. Deschmann rekel, da se za naš narod Nemci ne brigajo, mu dr. Zarnik ugovarja, da vsak program pozná nemškega naroda „deutsch vom Belt bis zur Adria". Proti tej nevarnosti se braniti moramo, ker smo poslanci slovenskega naroda. Da so g. Deschmannu naše težnje fantomi, to nam ponavlja že mnogo časa, pred pa je Deschmann prepeval „Slava Slavjanom", kakor nekteri, ki so bili v učiteljskem shodu, katerim pa ne želim druzega, kakor da naj jih bijejo ne vem katere grablje, kedar bodo zabavljali zoper majko Slavo! (Pohvala na levici.)

Konec vsega razgovora je bil ta, da je zmagal predlog šolskega odseka, po katerem se je prošnja deželnega shoda učiteljev odbila. (Kon. prih.)

Naši dopisi.

V Gorici 31. okt. — Krasne dneve imamo; ali — jesenske! Čim lepši so, tem bolj nas spominjajo minljivosti, kajti ne le, da se dnevi vidoma skrajšujejo, temuč čas sploh hití in se nagiba nekako h koncu. Narava postaja trudna; v kratkem bo ali je že začela kimati; čas spanja se jej bliža. V teh okoliščinah — kako pomenljiv je katoliški god, ki se te dni na pokopališčih obhaja! Naši mlajši bi rekli na „miro dvoru". Beseda je lepa, pa vendar le napačen prevod nemške „Friedhof", kajti „Friedhof" je toliko kot eingefriedeter (eingeschlossener) Hof; tedaj bi bila prava prestava „zagraj" ali „ograda". Sicer pa naj bo, kakor hoče, — naši ljudje svojega „britofa" ali „žegna" tako z lepa ne popusté. Na „mirodvorih" te dni ni miru; dela se po njih, kakor v vinogradih in vrtih. Pri nas so se ljudje lepšanja grobov že včeraj lotili. Mene med drugim dvoje reči mika: slovenski napisi na spominkih niso več bele muhe na Goriškem pokopališči (škoda, da niso vsi skoz in skoz pravilni); in drugić to, da prihaja „križ" do svoje veljave vsaj na grobovih tudi tacih oseb ali njihovih sorodikov, katere so se žive za-nj malo ali nič zmenile. Veselilo me je namreč videti na grobu nekega otroka začasen križ z lastnoročnim napisom očeta, kateri je hud nasprotnik križa in vsega, kar se križa drži. Pač, smrt in grob imata svojo posebno filozofijo, kateri se mora ukloniti vsaka druga modrost. — — Po vsej naši deželi se podpisujejo peticije za Predelsko železnico; misliti gré, da se ta stvar vendar enkrat dožene. — V Gorici že lahko jemo po Švajcarski šegi narejen 3 sort Tominski sir, kateri očitno kaže, za koliko se dá naše sirarstvo zboljšati. — Naši listi razglašajo oznanilo in program nekih novih podučevalnih tečajev, ki se imajo pridružiti tukajšnji deželni kmetijskišoli. Profesorji te šole bodo podučevali o posebnih časih in urah odrasle ljudi s kmetov o vino- in sadjereji. Da se ukaželjnim pot v Gorico in stanovanje tukaj zlajša', razpisanih je 15 štipendijev po 10 goldinarjev in še za potnino dotičniki nekaj dobodo. Učenje bo uravnano po letnih časih in dotičnih poljskih opravilih; 3 dobe so za podučevanje odločene; vsakrat bo trajalo 3 dni po 4 ure na dan in bo javno. Prva doba bo od 16. novembra t. l. naprej. Za te poduč. tečaje je dovolilo ministerstvo kot ustanovno zalogo 6000 gold. in potlej letne podpore 2500 - 3000 gold. Bog daj dober vspeh! -- V novo nemško dekliško šolo (za zdaj trirazredno) se sprejemajo deklice od 1. do 10. novembra pri ravnateljstvu učiteljskega izobraževališča. Šola je tedaj resnica. — Preskušnje za dosego sposobnosti za učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol pred tukajšnjo komisijo se bodo začele za moške 12., za ženske 19. novembra. Udeležiti se jih imajo prav za prav le že služeči „poduči-telji" po starem kopitu potrjeni; tisti pa, kateri so opravili preskušnjo zrelosti po novem načinu, ne morejo priti k sedanji izjemno zlajšani preskušnji, ampak pridejo še le po 2 letih praktične vaje k redni (ojstrejši) preskušnji. „Poduči-telji" iz poprejšnje dôbe v druzih deželah — zunaj Primorskega — smejo priti v Gorico k sedanji lažji preskušnji le z dovoljenjem ministerstva za uk; kajti polajšba, veljajoča še do maja 1875, je pripuščena sploh Primorskim starejim „poduči-teljem", ali takim, ki sploh dejansko poduči-jejo, da postanejo lahko „učitelji".

Iz Kočevja. (Po naklju-čbi zakasnjeno.) 10. oktobra vršila se je tukaj volitev udov krajnega šolskega sveta, kateri je že dolgo časa nepostavno svoja dela opravljal, dokler se mu ni to svojevoljno obnašanje ustavilo. Sedeli so v tem svetu rodovinci in tem privrženci v večini nekega učitelja, ki je šel na Koroško se vedrit, pa bi bil sedaj zopet rad prišel nazaj (kaj slodja! nazaj?) s polnim žakljem modrosti. Ti gospodje so na svoj mlin vodo obračali, ter sedeli do zaželenega trenutka v svetu — toda c. kr. okrajni šolski svét je drugače in sicer postavno obrnil, ter jim pravico dalje še sedeti na kurulskih stolèh, odrekel. Od tod toliko vpitja! Izžrebana sta bila gg.: župan Jože Braune in Jože Loy. Voljen je bil zopet g. Loy, vnovič pa g. Jože Braune, gostilničar in posestnik. Mesto starega predsednika g. župana Braune izvoljen je bil g. dekan Jože Novak, in za njegovega namestnika g. J. Braune. S tem je sijajno dokazano, da v Kočevji ni še Pruski liberalizem vsega pohrustal in da ravno zarad tega, ker c. k. okrajni šolski nadzornik g. Jože Novak nekemu „Gnothi", ki samega sebe smeši po „Schulzeitung-i", zavoljo nemoralnega življenja itd. časih po prstih krcne ter mu tudi drugi dve besedi „se avton" neljubo pojasnuje — in ker je naše mesto pošteno in v obče verno — se je pokazalo zaupanje do vrlega g. dekana, ki nikdar ne zaostaja, kjer gre za čast in blagor mesta Kočevskega ter sploh Kočevja, naj bo z besedo ali djanjem. Gosp. „Gnothi" bi pa bolje storil, da bi za taka pisma in korespondence potratene novce za mleko porabil, — sapienti pauca!

Iz Ljubljane. (*Iz odborove seje družbe kmetijske 1. novembra*) poročamo sledeče za zanimivejše stvarí. V soglasji s Štajarsko kmetijsko družbo je sklenil odbor po gospodu grofu Barbo u poslati zbornici poslancev prošnjo, naj na vso moč dela na to, da se dopustenci (urlavbarji) ne kličejo na veliko škodo kmetljstvu k vojaškim vajam ob času žetve, ampak po končani žetvi meseca oktobra; — gosp. Blažu Pernišek-u, učitelju na ljudski kmetijski šoli v Ljutomeru, se pošlje zahvalno pismo, zato, da je 4. oktobra t. l. v Nivicah poleg Rateč v taboru kmetijskih gospodarjev razlagal mnogotere nauke kmetijstva in jih lepo razjasnil z dotičnim orodjem; — prošnja Andreja Kemenikar-ja iz Svibnja se reši s tem, da družba kmetijska ne deli več premij za gnojnišča; zaželeno telico pa bode imel priliko kupiti 2. t. m. v Krškem, kjer se bodo vnovič iz državne subvencije kupljena goveda Muriškega plemena po očitni dražbi prodajala; — dopis c. k. deželne vlade, da je ministerstvo kmetijstva poleg druzih podarilo ljudski šoli v Št. Jurji in v Ratečah zbirko kmetijskih knjig, zraven tega pa izreklo obžalovanje, da se na Kranjskem malo ljudskih šol za take zbirke oglaša, je vzel odbor na znanje s tem pristavkom, da bi se gotovo več šol za take knjige oglasilo, ako bi bile slovenske; — odbor je vprašal na postajah železnice ležeče kmetijske podružnice v Kranji, Krškem, Ratečah in Postojni: ali bi ne želele, da bi se ondi prodajala vnovič iz državne subvencije kupljena goveja živina? Na to vprašanje so odgovorile razun Postojnske vse druge 3 podružnice, da to želijo, in na to je odbor sklenil prodajo napraviti v Kranji 14. dne t. m., v Krškem pa, ki ni daleč od Rateč, 12. dne t. m.; — dopis ministerstva kmetijstva, da za leto 1875 ni moglo več štipendij na viši gozdarski šoli v Mariabrunn-u kakemu Kranjcu podeliti, se je vzelo na znanje; — gosp. fajmošter Mesar, predsednik kmetijske podružnice Bohinjske, ki se je v slavno znanih sirarijah Predarlskih popolnoma podučil v izdelovanji sira, naznanja odboru, da bode prihodnje leto meseca julija, avgusta in septembra podal se s podporo ministerstva v planinske kraje Kamniške, v Bistrico na Notranjsko in na Kras in ondi poduče-val naše ljudi o napravljanju dobrega sira; odbor je to poročilo radosten na znanje vzel in sklenil, gospodu fajmoštru željo izreči, naj svoj

popotni nauk blagovoli raztegniti tudi na Blejski okraj in pa dolinski Podkorenom.

— (*Učenci podkoviške in živinozdravniške šole*), ki so se letošnje leto v podkovstvu in živinozdravstvu najbolje izurili, so sledeči: Kermavnar Janez iz Postojne, Uršič Jože iz Kobarida na Goriškem, Komljanec Ivan iz Bučke na Dolenskem in pa Holcinger Ferdinand iz Rogatca na Štajarskem. Preskušnje deloma vpričo gosp. predsednika družbe kmetijske barona Wurzbacha in pa podpredsednika dr. Coste so — izpraševani od gosp. dr. Jan. Bleiweisa, vodje in učitelja te šole iz natoroznanstva naše domače živine, iz živinoreje, porodoslovja, sodniškega živinoznanstva in ogledovanja klavne živine, — od gosp. Skalè-ta iz anatomije in fizijologije, iz ozdravljanja notranjih in vnanjih bolezin in iz podkovstva, od gosp. prof. Konšeka iz rastlinoznanstva — res prav dobro prestali in spričala dobili kot popolnoma izurjeni in za nastop samostojnega kovaštva sposobni kovači, pa tudi za živinozdravniške pomočnike in mesoglede priporočani.

Ker se novo šolsko leto na tej šoli prične prihodnji pondeljek, naj se, kdor misli v to šolo priti, začne pripravljati za odhod od doma, da ne pride prepozno in preveč ne zamudí.

— (*Preskušnja na Slapški sadje- in vinorejski šoli*), ki se je letos odprla, je kazala, da so se učenci (8 štipendistov) po navodu gosp. R. Dolenca, vodje in prvega učitelja, in pa gosp. Kristana, druzega učitelja, že v prvem letu prav veliko naučili. Gosp. dr. Costa, kot zastopnik deželnega odbora, gosp. P. Lasnik, kot zastopnik družbe kmetijske, in velika druga množina poslušalcev različnih stan bili so jako zadovoljni z vspehom 1. leta. Po takem se veselo kaže, da denar, ki ga dežela obrača na to šolo, bode naložen na dobre obresti, ki izvirajo iz poduka za napredek domače sadje- in vinoreje, — grof Lanthieri pa je dozdaj edini veliki posestnik na Kranjskem, ki kot pravi mecên domovine svoje žrtuje celo lepo grajščinico šoli, pa žalibog za velike svoje „zasluge za šolstvo“ ni dobil nobenega javnega odlikovanja, ki pa ga je dobil te dni neki dobro plačan „Kanzleidirektor.“

— (*Potrjena postava.*) Nj. Veličanstvo je potrdilo postavo, sklenjeno v deželnem zboru Kranjskem, izvzemši mesto Ljubljano, naložiti 8% deželne priklade na direktne davke za leto 1874, in sicer za povrnitev denarja, katerega je posojevala dežela za šolske namene.

— (*Živinske sejme*) je c. kr. okrajno glavarstvo v Ljubljani 24. oktobra t. l. prepovedalo v vseh krajih, ki spadajo v politični okraj Ljubljanski, tedaj v Ljubljani, v okolici Ljubljanski in Vrhniški. Nadejamo se pa, da se ta prepoved kmalu prekliče, ker začasno spet ni goveje kuge na Kranjskem.

— (*Vabilo k mesečnemu shodu političnega društva „Slovenija“*) v četrtek 5. novembra zvečer ob pol 8. uri v čitalnični dvorani. Dnevni red: 1. Pregled političnega gibanja v zadnjih dveh mesecih. 2. Predlogi posamesnih udov društva.

Odbor političnega društva „Slovenija“.

— (*Slovensko gledišče.*) Žalostna igra „Mlinar in njegova hči“ je na vseh svetnikov večer napolnila vse prostore gledišča in se splošno vrlo igrala. Med igralci nam je posebno omeniti gospodičine Podkrajšekove in gospodov Schmida, Nolli-ja in Šusteršiča. V loži deželnega predsednika, katera je bila prej vselej demonstrativno prazna, smo videli vlade načelnika gosp. viteza Widmanna.

— (*Vljudno vabilo*) častitim udom narodne čitalnice k prvi besedi v nedeljo 9. dne novembra t. l. Program: 1. Nedved — „Tovarštvo“, poje možki zbor. 2. Dr. B. Ipavic — „Večerna“, možki zbor s samospevom za bariton. 3. Kratkočasna legenda: „Kaj popoten tujec piše o Ljubljani, o deželi naši in o prebivalcih njenih“. 4. Napravnik — „Lovska“, možki zbor. 5. L. Evers — „Rapsodie“, duo za gosle in glasovir. 6. Otto — „Devi“, čveterospev. 7. Förster — „Gorenci“, možki zbor s spremljevanjem glasovira iz operete „Gorenski slavček“. — Iz prijaznosti sodeluje pri tej besedi učitelj glasbe g. Gebhard. — Začetek ob 7. uri.

Čitalničin odbor.

Razglas dražbe goveje živine.

Kmetijska družba bo 12. t. m. dopoldne v Krškem 15 iz državne podpore nakupljenih goved (bikov in telic) Muriškega plemena, — 14. t. m. dopoldne pav Kranji 25 do 30 goved (bikov in telic) Belanskega in Pincgavskega plemena po očitni dražbi prodala; izklicala se bode cena za polovico kupa in prodala se proti temu, da živina vsaj najmanj dve leti v deželi ostane. Da živinorejci za to prodajo zvedó, so predstojniki podružnic in pa župani v Kranji, Loki, Radoljci, Kamniku, Šentjurji, Cerkljah, Tržiču in Mengšu, potem pa na Krškem, v Ratečah, Kostanjevici, Boštanji in na Raki naprošeni ta razglas oklicati in to najbolje pri farnih cerkvah.

Odbor kmetijske družbe v Ljubljani.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V državnem zboru na Dunaji ni bilo dozdaj živahnih sej. Volili so ude v centralno komisijo za vravnanje zemljiškega davka, v katero sta voljena za Kranjsko baron Apfaltrern, namestnik Langer; za Štajarsko Kellersperg, namestnik Walterskirchen; za Koroško Stockert, nam. Götz; za Trst in Istrijo Vidulič, nam. Purgstaller, za Gorico Pace, nam. Črne. — Heilsberg je predlagal živinozdravniško šolo za gorate dežele, dr. Schaffer je govoril za svoje penzijoniste, Voregger pa za prostomavtarje. — Nekdanji demagog, zdaj pa milijonar dr. Giskra je v shodu volilcev v Brnu 17. oktobra ropotal zoper katoliško cerkev in jezuite, cerkvene postave se mu ne zde dosti ostre, jezuiti se morajo izgnati, obligatorični civilni zakon je silno potreben itd. Kakor se sliši, ima ta mož namen, preseliti se v Berolin, da bo od tam lože prekucnil Avstrijo.

Mrtvaški zvon ravnokar naznanja prebritko nam zgubo: Izvrstnega našega

profesorja dr. Vončine

ni več! — Malo dni popred bolehen je v soboto nenadoma za možgannim mrtvudom nevarno zbolel in, previden s sv. zakramenti za umirajoče, danes zjutraj ob 7. uri v Gospodu mirno zaspal. Bodi zemljica lahka možu, ki je tako gorko srce imel in toliko delal za vsestranski blagor domovine naše, da jej je nedomestljiv v marsikterem obziru!

Pogreb bo jutri popoldne ob štirih.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dediči v Ljubljani.